

Απόφαση ΔΣ Συλλόγου ΔΕΠ ΟΠΑ

Το ΔΣ του Συλλόγου ΔΕΠ του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών συζήτησε τις προβλέψεις του σχεδίου νόμου «Ενίσχυση του Δημόσιου Πανεπιστημίου – Πλαίσιο λειτουργίας μη κερδοσκοπικών παραρτημάτων ξένων πανεπιστημίων» αναφορικά με τα άρθρα 127-155 του νέου νόμου και κατέληξε, κατά πλειοψηφία, στην ακόλουθη, απόφαση.

Ξεκινώντας, θα θέλαμε να σημειώσουμε ότι δεν είμαστε νομικοί ώστε να παρέμβουμε στη συζήτηση της συνταγματικότητας ή μη των προβλέψεων του νόμου. Επί των θεμάτων αυτών, θα αποφανθούν τα αρμόδια δικαστήρια. Ωστόσο, το ότι υπάρχουν ενστάσεις από σωρεία συνταματολόγων για τις προβλέψεις του σχεδίου νόμου, το ότι οι προβλέψεις του άρθρου 16 είναι εξαιρετικά σαφείς και, τέλος, το ότι αντί να επιδιώκεται μια αλλαγή του συντάγματος που θα οδηγούσε σε καθαρές λύσεις οδηγούμαστε σε ερμηνείες του, μας προκαλούν προβληματισμό.

Επί της ουσίας, το νομοσχέδιο παρά το ότι στον τίτλο μιλάει για ενίσχυση του Δημόσιου Πανεπιστημίου, στην πραγματικότητα προσπαθεί να αντιμετωπίσει ορισμένα πρακτικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν από την νομοθεσία που ψηφίστηκε λιγότερο από δύο χρόνια πριν (για παράδειγμα, τα προβλήματα στην ανάδειξη συμβουλίων διοίκησης). Το επίκεντρο του νομοσχεδίου είναι το πλαίσιο λειτουργίας Ιδιωτικών Πανεπιστημίων, τα οποία θα είναι Νομικά Πρόσωπα Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΝΠΠΕ), ιδιωτικής βέβαια, αφού τα Δημόσια Πανεπιστήμια έχουν άλλη νομική μορφή. Το πλαίσιο αυτό, το οποίο είχε προαναγγελθεί ως το αυστηρότερο στην Ευρώπη, τελικά αποτελείται από λιγότερα από τριάντα άρθρα, σε αντιδιαστολή με τις πολλές εκατοντάδες άρθρα που ρυθμίζουν τη λειτουργία των Δημόσιων Πανεπιστημίων.

Διαβάζοντας προσεκτικά το σχέδιο νόμου, είναι σαφές ότι το θεσμικό πλαίσιο είναι τόσο λιτό διότι αφήνει σχεδόν τα πάντα στη διακριτική ευχέρεια των ξένων ιδρυμάτων με τα οποία θα συνεργάζονται τα ΝΠΠΕ. Επομένως το είδος της συνεργασίας έχει μεγάλη σημασία. Είναι διαφορετικό το ΝΠΠΕ να είναι παράρτημα του μητρικού ιδρύματος και επομένως να λειτουργεί με τους ίδιους ακαδημαϊκούς όρους με το μητρικό ίδρυμα και διαφορετικό να πρόκειται για συνεργασία στο πλαίσιο συμφωνίας δικαιόχρησης (franchise) ή πιστοποίησης (validation). Κάτι αντίστοιχο γίνεται σήμερα με τα ιδιωτικά κολλέγια που έχουν συνάψει απλές συμφωνίες δικαιόχρησης ή πιστοποίησης με ξένα πανεπιστήμια. Διαβάζοντας το σχέδιο νόμου προβληματιζόμαστε εάν τα ιδιωτικά κολλέγια που ήδη λειτουργούν στη χώρα μας θα μπορούσαν να μετατραπούν σε ΝΠΠΕ. Θεωρούμε ότι ουσιαστικά δεν θα αντιμετωπίζαν σημαντικά εμπόδια. Αρκεί να μετέφεραν τα κέρδη σε μία μητρική

εταιρεία με τη μορφή δικαιωμάτων, να κατέθεταν ένα παράβολο και τρεις εγγυητικές επιστολές και να έδιναν ένα αντίγραφο των προγραμμάτων τους (που ήδη τα αναγνωρίζει το μητρικό ίδρυμα) στην ΕΘΑΑΕ. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσαν να πετύχουν ακαδημαϊκή αναγνώριση των πτυχίων τους, χωρίς καν τον έλεγχο του ΔΟΑΤΑΠ (τον οποίο θα υφίστανται όσοι φοίτησαν στο μητρικό ίδρυμα). Φυσικά, υπάρχει και η πιθανότητα υψηλής ποιότητας Πανεπιστήμια να θέλουν να δραστηριοποιηθούν στην Ελλάδα μέσω παραρτημάτων. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν φαίνεται ιδιαίτερα πιθανό λαμβάνοντας υπόψη τη μέχρι τώρα εμπειρία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γίνεται ακόμη λιγότερο πιθανό με ένα νομικό πλαίσιο το οποίο θα τα αντιμετωπίζει ως ισότιμα με τα ιδιωτικά κολλέγια.

Το βασικό ερώτημα που θα έπρεπε να έχει τεθεί σε ευρύτερο διάλογο, όχι μόνο με την ακαδημαϊκή κοινότητα, αλλά με την κοινωνία, είναι αν αυτά τα Ιδιωτικά Πανεπιστήμια θα έχουν θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα στη χώρα. Οι υποστηρικτές των Ιδιωτικών Πανεπιστημίων ισχυρίζονται ότι έτσι θα αποτραπεί η φυγή φοιτητών στο εξωτερικό για σπουδές και ότι νέοι επιστήμονες θα επιστρέψουν στη χώρα για να διδάξουν σε αυτά. Τα επιχειρήματα αυτά είναι εύλογα. Ωστόσο, η εμπειρία με τα ιδιωτικά κολλέγια αυτή τη στιγμή στη χώρα μας δεν έχει δείξει κάτι τέτοιο. Το επίπεδο σπουδών είναι γενικά χαμηλό, το διδακτικό προσωπικό απασχολείται ευκαιριακά και δεν γίνεται καμίας μορφής έρευνα, αφού όλα αυτά απαιτούν πολύ μεγάλες επενδύσεις και τα (διόλου ευκαταφρόνητα) δίδακτρά τους δεν επαρκούν. Η ακαδημαϊκή αναγνώριση των κολεγίων ως ΝΠΠΕ δεν μπορεί να αλλάξει ουσιαστικά αυτές τις συνθήκες, και ειδικά αυτές που αφορούν σε θέματα έρευνας που είναι βασικό κομμάτι της αποστολής των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων. Άλλωστε, σε καμία Ευρωπαϊκή χώρα δεν υπάρχουν ιδιωτικά πανεπιστήμια που να μπορούν να ανταγωνιστούν τα δημόσια, όπως φαίνεται σε όλες τις διεθνείς κατατάξεις, τουλάχιστον σε προπτυχιακό επίπεδο.

Μια τέτοια αλλαγή στον χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης για τη χώρα δεν μπορεί να γίνει χωρίς παράλληλη υποστήριξη του Δημόσιου Πανεπιστημίου. Φαίνεται ότι η συζήτηση για κάτι τέτοιο μεταφέρεται για μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου. Ωστόσο τα προβλήματα είναι υπαρκτά και καταγεγραμμένα. Τα σημαντικότερα προβλήματα διαφαίνεται να αφορούν τα περιφερειακά πανεπιστήμια. Ενώ η πολιτεία έχει κάνει σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές για να στηρίξει τα περιφερειακά Δημόσια Πανεπιστήμια και την περιφέρεια γενικότερα, η γεωγραφική τους διασπορά, η σχεδόν μηδενική φοιτητική μέριμνα, ειδικά στον τομέα της στέγασης, και η υποστελέχυσή τους (πράγματα για τα οποία δεν ευθύνονται τα Πανεπιστήμια), τα κάνει μη ελκυστικά για τους φοιτητές. Τα τελευταία χρόνια και η εφαρμογή της ΕΒΕ κατέτεινε ώστε δεκάδες περιφερειακά τμήματα να μένουν με ελάχιστους φοιτητές το

χρόνο, ενισχύοντας τα κολλέγια. Είναι ιδιαίτερα πιθανό, η ακαδημαϊκή αναγνώριση των κολλεγίων μέσω της μετατροπής τους σε ΝΠΠΕ να οδηγήσει σε σημαντική απαξίωση τα περιφερειακά πανεπιστήμια, οδηγώντας καταξιωμένο διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό στη μετανάστευση.

Για να τεκμηριώσουμε τον προβληματισμό μας ότι τα ΝΠΠΕ με βάση τις προβλέψεις του νόμου ενδέχεται να αφορούν κυρίως μετεξελίξεις των ιδιωτικών κολλεγίων αλλά και ότι οι προβλέψεις του νόμου δεν είναι επαρκείς για να εξασφαλίσουν το κατάλληλο με ακαδημαϊκά κριτήρια πλαίσιο για την ίδρυση Ιδιωτικών Πανεπιστημίων, αναφερόμαστε παρακάτω σε μία σειρά προβλέψεων του νόμου.

- Ενώ βάσει των προβλέψεων του σχεδίου νόμου τα ΝΠΠΕ είναι μη κερδοσκοπικοί φορείς, δεν υπάρχουν περιορισμοί στο είδος των συμμετεχόντων στο κεφάλαιό τους. Άρα μπορεί να υπάρξει ίδρυση ΝΠΠΕ από κερδοσκοπικούς οργανισμούς, όπως ιδιωτικά κερδοσκοπικά πανεπιστήμια ή επενδυτικά κεφάλαια. Χάρη στην ευκολία με την οποία τα κέρδη εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε πολλές χώρες μεταφέρονται από χώρα σε χώρα, είναι εμφανές ότι ένα ΝΠΠΕ με μετόχους κερδοσκοπικούς φορείς θα είναι μόνο κατ' όνομα μη κερδοσκοπικό.
- Η διοίκηση του ΝΠΠΕ γίνεται από ένα ΔΣ για τα μέλη του οποίου δεν υπάρχει καμία προϋπόθεση συμμετοχής. Το ακαδημαϊκό όργανο που προβλέπεται στο σχέδιο νόμου έχει απλά συμβουλευτικό ρόλο. Με δεδομένη τη δυνατότητα συμμετοχής κερδοσκοπικών οργανισμών στο κεφάλαιο του ΝΠΠΕ, είναι πιθανό το ΔΣ του ΝΠΠΕ να εκπροσωπεί συμφέροντα που δεν έχουν σχέση με την παιδεία ενώ το ύψος των αμοιβών τους να είναι τέτοιο που να αντιστοιχεί επί της ουσίας σε μέρισμα.
- Ενώ τα ΝΠΠΕ στον τίτλο του σχεδίου νόμου αναφέρονται ως παραρτήματα των Μητρικών Ιδρυμάτων, στην πραγματικότητα η σχέση τους μπορεί να αφορά απλώς συμφωνίες δικαιόχρησης ή πιστοποίησης. Στο σχέδιο νόμου δεν διασφαλίζεται ότι τα μέλη ΔΕΠ και οι φοιτητές των ΝΠΠΕ θα έχουν τα ίδια δικαιώματα με εκείνα του μητρικού ιδρύματος, δίνοντας την αίσθηση ότι πρόκειται για ΔΕΠ και φοιτητές δεύτερης κατηγορίας.
- Το σχέδιο νόμου αναφέρεται στη διασφάλιση της ακαδημαϊκής ελευθερίας, στο βαθμό όμως που τα κριτήρια εκλογής (και χωρίς να ορίζονται τα κριτήρια εξέλιξης) των μελών ΔΕΠ επαφίενται στο μητρικό ίδρυμα. Ωστόσο, εάν το μητρικό ίδρυμα βρίσκεται σε χώρα όπου η ακαδημαϊκή ελευθερία δεν είναι εγγυημένη, η ακαδημαϊκή ελευθερία στα ΝΠΠΕ, όπως την κατανοούμε στη χώρας μας, δεν είναι κατ' αντιστοιχία εγγυημένη.

- Ενώ υπάρχει μια αρκετά αναλυτική διαδικασία για την αδειοδότηση των ΝΠΠΕ, η περιγραφή περιορίζεται στη λίστα των απαιτούμενων στοιχείων υπό τη μορφή λίστας προς συμπλήρωση (check list), και δεν ορίζονται αντικειμενικά κριτήρια τα οποία πρέπει να ικανοποιούνται, πέρα από τις εγγυητικές επιστολές, ένα παράβολο κι έναν ελάχιστο αριθμό διδασκόντων με διδακτορικά. Η ΕΘΑΑΕ καλείται να πιστοποιήσει τα προγράμματα πριν λειτουργήσουν, αρκούμενη στις διαβεβαιώσεις των ΝΠΠΕ για το πώς θα λειτουργήσουν. Παράλληλα οι ειδικότερες κυρώσεις σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης δεν έχουν ακόμα οριστεί, αφήνοντας σημαντικά θέματα όπως η χορήγηση τίτλου σπουδών κατά παράβαση των σχετικών όρων να συνεπάγεται ένα μη ακόμα ορισμένο πρόστιμο.
- Δεν υπάρχει κάποια πρόβλεψη ενίσχυσης της ΕΘΑΑΕ με τους απαιτούμενους πόρους για την υποστήριξη των διευρυμένων αρμοδιοτήτων της. Η πρόσφατη διαδικασία αξιολόγησης των μεταπτυχιακών προγραμμάτων έχει καταδείξει τη χρόνια έλλειψη πόρων της ΕΘΑΑΕ στην εκτέλεση των αρμοδιοτήτων της.
- Ο νόμος δεν φαίνεται να αποκλείει την οργάνωση από τα ΝΠΠΕ προπτυχιακών προγραμμάτων τριετούς διάρκειας ή αποκλειστικά εξ αποστάσεως. Με δεδομένο ότι τα ελληνικά Πανεπιστήμια δεν χορηγούν τριετείς τίτλους και δεν επιτρέπεται (με την εξαίρεση του ΕΑΠ) να παρέχουν προπτυχιακά προγράμματα αποκλειστικά εξ αποστάσεως, ο νόμος πρέπει να καταστήσει σαφές τι ισχύει σε τέτοιους είδους τίτλους σπουδών.
- Σε περίπτωση άρσης της άδειας ενός ΝΠΠΕ ή παύσης της λειτουργίας του για οποιονδήποτε λόγο, οι προβλέψεις του νόμου για την εξασφάλιση των φοιτητών είναι ανεπαρκέστατες. Το να αναλάβουν τα μητρικά ιδρύματα τους φοιτητές αυτούς είναι αδύνατον αν η παύση λειτουργίας έγινε λόγω διακοπής της συνεργασίας του ΝΠΠΕ με το μητρικό ίδρυμα, ενώ η αποζημίωση των φοιτητών για τα δίδακτρα που κατέβαλαν μέσω της εγγυητικής επιστολής καθώς και η κάλυψη των αμοιβών του διδακτικού προσωπικού θα απαιτούσε το ύψος της εγγυητικής να εξαρτάται από το πλήθος των φοιτητών και το ύψος των διδάκτρων.
- Δεν είναι σαφές εάν τα ΔΕΠ του ΝΠΠΕ αντιμετωπίζονται ως ΔΕΠ της αλλοδαπής ή της ημεδαπής και εάν έχουν ασυμβίβαστα ως προς την παροχή υπηρεσιών σε ΑΕΙ της ημεδαπής (για παράδειγμα, διδασκαλία σε μεταπτυχιακά προγράμματα) ή εάν η προϋπηρεσία σε ΝΠΠΕ (αυτοδύναμη διδασκαλία) αναγνωρίζεται ως προϋπηρεσία κατά τη διαδικασία εκλογής σε θέση ΔΕΠ σε Δημόσιο ΑΕΙ (Βλ. άρθρο 143, Νόμος 4957/2022).
- Για την εισαγωγή των φοιτητών, ενώ όσοι έχουν απολυτήριο ελληνικού λυκείου θα πρέπει να δίνουν πανελλαδικές εξετάσεις και να υπερβαίνουν την

ελάχιστη ΕΒΕ, ανεξαρτήτως κατεύθυνσης, όσοι κατέχουν τίτλους από ξένα σχολεία που λειτουργούν στην Ελλάδα ή τίτλο IB (που παρέχεται από πολλά ιδιωτικά σχολεία) θα εισάγονται χωρίς επιπλέον εξετάσεις και όριο στη βαθμολογία, καθιστώντας έτσι το απολυτήριο ελληνικού λυκείου υποδεέστερο των άλλων.

- Δεν υπάρχει στον νόμο ξεκάθαρα καμία απαγόρευση ή εμπόδιο στη χρηματοδότηση των ΝΠΠΕ από δημόσιους πόρους για την παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Η εμπειρία από άλλες χώρες έχει δείξει ότι τα Ιδιωτικά Πανεπιστήμια διεκδικούν συστηματικά δημόσια χρηματοδότηση, επικαλούμενα την ανάγκη ίσης μεταχείρισης με τα Δημόσια Πανεπιστήμια.

Βάσει των ανωτέρω, θεωρούμε ότι οι προβλέψεις του σχεδίου νόμου «Ενίσχυση του Δημόσιου Πανεπιστημίου – Πλαίσιο λειτουργίας μη κερδοσκοπικών παραρτημάτων ξένων πανεπιστημίων» αναφορικά με τα άρθρα 127-155, θα έχουν αρνητικά αποτελέσματα για την Ανώτατη Εκπαίδευση της χώρας. Κάθε σημαντική αλλαγή στην Παιδεία, απαιτεί πολύ περισσότερο χρόνο διαβούλευσης από 10 ημέρες, καθώς και την απαιτούμενη ζύμωση σε πολιτικό, ακαδημαϊκό και κοινωνικό επίπεδο.

Αθήνα, 18/2/2024

Εκ μέρους του ΔΣ του Συλλόγου ΔΕΠ ΟΠΑ

Η Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

Σάνδρα Κοέν

Γεώργιος Ξυλωμένος